

16.8.2010

Sisäasiainministeriö
PL 26
00023 VALTIONEUVOSTO

Viite: Lausuntopyyntönnä 24.6.2010 koskien Hallituksen esitystä Eduskunnalle laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta

Lakiesitys kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta

Tehdyn lakiesityksen tavoitteena on selkiyttää kansainvälistä suojelua hakevien oikeuksia ja velvollisuuksia. Samalla halutaan kiinnittää huomiota kansainvälistä suojelua hakevien yhdenvertaiseen kohteluun ja toiminnan läpinäkyvyyteen koko prosessin ajan sekä varmistaa terveydenhuoltopalvelujen toimivuus. Lisäksi erityistä tarvetta on tarkentaa ilman huoltajaa maahan tulevien lasten palvelujärjestelmää ja –prosessia. Jotta näihin asetettuihin tavoitteisiin päästään, tulee lain toimeenpanoa seurata systemaattisesti ja tehokkaasti, jotta ei muodostu kuntakohtaisia tai toimipaikkakohtaisia käytäntöjä.

Lain valmisteluprosessiin tulisi varata riittävästi aikaa. Olisi ollut ensisijaisen tärkeää saada jo tässä vaiheessa mukaan ihmiskaupan uhrien säädösten uusiminen sekä alaikäisten turvapaikanhakijoiden vastaanottopalveluita koskevia tarkentavia säädöksiä, joita jatkossa käsitellään erillisessä työryhmässä.

Laissa esitettujen uudistusten vaatima lisäresurssointi tulee ottaa vakavasti, vastaanottopalveluihin panostaminen ja sitä kautta pakolaisten kotouttamisen edistäminen vaativat jatkossa lisää voimavaroja. Esityksessä ei ole riittävästi tuotu esiin tehtyjen muutosten taloudellisia vaikutuksia.

Ilman huoltajaa olevat alaikäiset turvapaikanhakijat

Ilman huoltajaa maahan tulevat alaikäiset turvapaikanhakijat ovat usein lähtömaassaan joutuneet näkemään ja kokemaan asioita, jotka ovat yhdessä muiden kokemusten kanssa aiheuttaneet masennusta, levottomuutta tai psyykkisiä ja psykosomaattisia häiriöitä. Tästä syystä on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, että alaikäisten yksin tulleiden turvapaikanhakijoiden sijoituspaikkojen järjestämiseen sekä heitä auttavan ja tukevan henkilöstön resurssointiin kiinnitetään riittävästi huomiota.

Erityistä huomiota tehdyssä esityksessä kiinnitetään 16-17 –vuotiaisiin ilman huoltajaa oleviin turvapaikanhakijoihin. Ryhmäkodit olisivat jatkossakin ensisijainen paikka, jonne nämä nuoret majoitettaisiin. Heidän kohdallaan voidaan kuitenkin käyttää myös tukiasuntoja. On erittäin kannatettavaa, että sekä tukiasunnoissa että ryhmäkodeissa majoittuvien alaikäisten enimmäismäärästä säädetään yhtenevästi Lastensuojelulain 59-60 § mukaisesti. Samalla kuitenkin tulee pohtia, onko ilman huoltajaa tulevien alaikäisten turvapaikanhakijoiden taustalla sen kaltaisia kokemuksia, että on perusteetonta edellyttää heiltä itsenäistymistä tukiasunto-tyyppiseen asumiseen mainitussa iässä. Asumisen tulee perustua lapsen etuun ja tarpeisiin siten, että riittävä tuki lapsen tai nuoren kasvuun ja kehitykselle tulee turvatuksi ja kuntien resurssointi myös jälkihuoltotyyppisinä palveluina varmistetaan.

Lapsen edun mukaisena uudistuksena voidaan pitää sitä, että alaikäisille ilman huoltajia maahan tuleville turvapaikanhakijoille määrätään aina edustaja, jotta ei pääse syntymään tilannetta, jossa lapselle ei määrätä edustajaa lainkaan. Tulisi myös huomioida se, että on perusteltua säätää tarkasti siitä, kuka voi toimia edustajana. Nyt tehdyn esityksen mukaan edustajaksi voidaan nimetä tehtävään sopiva täysivaltainen

16.8.2010

henkilö, joka antaisi siihen suostumuksensa ja joka kykenisi hoitamaan tehtävänsä moitteettomasti ja lapsen edusta huolehtien. Lapsen edun mukaista on edustajan valmiuksien, koulutuksen ja osaamisen tarkempi määrittely.

Taloudellisen tuen irrottaminen toimeentulotukijärjestelmästä

Voimassa olevan lain 22 §:n mukaan turvapaikanhakijalle voidaan myöntää toimeentulotukea toimeentulotuesta annetun lain mukaan. Nyt esitetty vastaanottoraha vastaa nykyistä alennettua toimeentulotuen perusosaa, joka maksetaan alennettuna, koska osa tarvitusta tuesta järjestetään hyödykkeinä vastaanottokeskuksissa. Tässä mielessä esitys ei muuta taloudellisen tuen määrää. Kun vastaanottokeskuksessa saatava tuki irroitetaan toimeentulotuesta on tärkeää varmistaa, että yhteydet kunnan järjestämiin sosiaali- ja kotouttamispalveluihin säilyvät.

Muut huomiot

Lain soveltaminen haavoittuvassa asemassa oleviin (6 §) edellyttää sitä, että kansainvälistä suojelua hakevien henkilöiden kanssa työskentelevien osaamista vahvistetaan riittävästi. Vain siten pystytään huomioimaan haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden erityistarpeet. Myös ihmiskaupan uhrien tunnistaminen edellyttää mainittua osaamisen vahvistamista sekä riittävän pitkäkestoisten ja luottamuksellisten suhteiden mahdollistamisen.

Yksityiset palveluntuottajat täydentävät parhaimmillaan valtion palveluntuotantoa ja ovat siksi tärkeä yhteistyön toteutumisen muoto. Samalla on kuitenkin tärkeää perusteellisesti pohtia sitä, millaisia julkisen vallan vastuulla olevia tehtäviä kansainvälistä suojelua hakevien vastaanotossa on ja miten ne ovat järjestettävissä mallissa, jossa yksityiset vastaanotto- ja järjestelykeskukset täydentävät valtion vastaanotto- ja järjestelykeskusten toimintaa.

Lopuksi

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos katsoo, että nyt tehty esitys Eduskunnalle laiksi kansainvälistä suojelua hakevien vastaanotosta ei vastaa täysin lainsäädännön uudistamistyölle asetettua kokonaisuudistamisen tavoitetta. Tosin nyt esitettyjen pykälien tarkennustarpeet ovat ilmeisiä ja sinällään edesauttavat kansainvälistä suojelua hakevien vastaanottoa Suomessa.

Pääjohtaja

Pekka Puska

Yksikön päällikkö

Päivi Lindberg